

Iskustva socijalnih radnika i radnica u radu i obrazovanju u vezi rodno uvjetovanog nasilja

Uradin, Izabela

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:531191>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Izabela Uradin

**ISKUSTVA SOCIJALNIH RADNIKA I RADNICA U
RADU I OBRAZOVANJU U VEZI RODNO
UVJETOVANOG NASILJA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA
DIPLOMSKI STUDIJ SOCIJALNOG RADA

Izabela Uradin

**ISKUSTVA SOCIJALNIH RADNIKA I RADNICA U
RADU I OBRAZOVANJU U VEZI RODNO
UVJETOVANOG NASILJA**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Antonija Petričušić

Zagreb, 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Rodno uvjetovano nasilje	1
1.2. Uloga stručnjaka i obveza stručnog usavršavanja	2
1.2.1. Poseban osvrt na ulogu socijalnih radnica i socijalnih radnika	3
1.3. Novine vezane uz rodno uvjetovano nasilje	5
2. CILJ I ISTRAŽIVAČKA PITANJA	8
3. METODA	9
3.1. Uzorak	9
3.2. Postupak	10
3.3. Mjerni instrument	10
3.4. Etičke implikacije	11
3.5. Obrada podataka	11
4. REZULTATI I RASPRAVA	12
4.1. Doživljaj uloge i važnosti profesije socijalnog rada u području suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u obitelji i nasilja nad ženama	12
4.2. Iskustva rada na području rodno uvjetovanog nasilja	14
4.3. Iskustva s fakulteta i evaluacija stečenih znanja na fakultetu	17
4.4. Iskustva pohađanja edukacija i stručnih edukacija nakon fakulteta	20
4.5. Nedostaci u obrazovanju i radu socijalnih radnika i socijalnih radnica vezanom uz rodno uvjetovano nasilje	24
4.6. Ograničenja istraživanja i praktične implikacije	29
ZAKLJUČAK.....	30
LITERATURA:	31

Iskustva socijalnih radnika i radnica u radu i obrazovanju u vezi rodno uvjetovanog nasilja

Sažetak: Cilj ovog rada bio je utvrditi u kojoj mjeri je stručno usavršavanje socijalnih radnika i socijalnih radnica usklađeno s odredbama Istanbulske konvencije koje propisuju sustavno početno i kontinuirano stručno usavršavanje u području rodno uvjetovanog nasilja. Korištena je kvalitativna metodologija, točnije metoda polustrukturiranog intervjua na uzorku od devet socijalnih radnica i radnika. Teme koje su se u ovom radu obradile su doživljaj uloge i važnosti profesije socijalnog rada u području suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, iskustva rada socijalnih radnica i radnika na području rodno uvjetovanog nasilja, iskustva s fakulteta i evaluacija stečenih znanja na fakultetu, iskustva pohađanja edukacija i stručnih edukacija nakon fakulteta te uočeni nedostaci u obrazovanju i radu socijalnih radnika i socijalnih radnica vezanom uz rodno uvjetovano nasilje.

Ključne riječi: rodno uvjetovano nasilje, socijalni rad, iskustva rada, obrazovanje, Istanbulska konvencija

Experiences of social workers regarding professional work and training dealing with gender-based violence

Abstract: The aim of this paper is to determine to what extent is the education and professional training of social workers in coordination with the provisions of Istanbul Convention, which prescribe systematic initial and continuous professional training and education in the field of gender based violence. Qualitative methodology was used, specifically the semi-structured interview method on a sample of nine social workers. The topics discussed in this paper are the perception of the role and importance of social work profession in combating gender-based violence, domestic violence and violence against women, the work experience of social workers related to gender-based violence, experiences and evaluation of acquired knowledge at the university, experiences of education and professional education after university, and observed shortcomings in the education and work of social workers related to gender-based violence.

Key words: gender based violence, social work, work experiences, education, Istanbul Convention

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, Izabela Uradin, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Izabela Uradin

Datum: 30. rujna 2024.

1. UVOD

1.1. Rodno uvjetovano nasilje

Istanbulska konvencija u članku 3. definira rodno uvjetovano nasilje kao nasilje koje je usmjereno na ženu zbog činjenice da je žena ili nasilje koje nerazmjerno pogađa upravo žene (Vijeće Europe, 2011).

Različiti su oblici rodno uvjetovanog nasilja. U Istanbulskoj konvenciji spomenuti su sljedeći: psihičko nasilje, uhođenje, fizičko nasilje, prisilni brakovi, seksualno nasilje (uključujući silovanje), sakaćenje ženskih spolnih organa, prisilna sterilizacija i prisilni pobačaj, seksualno uznemiravanje, pomaganje, poticanje ili pokušaj, neprihvatljiva opravdanja za kaznena djela (kaznena djela u ime časti) (Vijeće Europe, 2011, čl. 33. – čl. 42). Na kraju, ultimativna posljedica rodno uvjetovanog nasilja je femicid.

Femicid je ubojstvo motivirano rodom, odnosno spolom žrtve – žene, dakle riječ je o ubojstvu žene jer je žena (UNODC, 2023). Iz novinskih članaka i medijskog izvještavanja, stječe se dojam da su počinjeni femicidi unazad godinu dana sve brutalniji. Bonacci Skenderović (2024) provela je analizu intimnih partnerskih femicida u periodu od 2016. do 2023. U 45% analiziranih slučajeva, femicid je počinjen korištenjem hladnog oružja, u 43% slučajeva korišteno je vatreno oružje, a u preostalih 12% korištena je fizička snaga počinitelja (Bonacci Skenderović, 2024).

Prema analizi koju su provele autorice Bobić i Anić (2023), kroz međudjelovanje između religije, tradicije i kulture s rodnim stereotipima dolazi do intenziviranja rodno uvjetovanog nasilja. Ispitanici u tom istraživanju većinski su percipirali negativan utjecaj religije, tradicije i kulture na rodne stereotipe te rodnu (ne)jednakost. Bonacci Skenderović (2024) navodi kako je jedan od ključnih uzroka za počinjenje femicida gubitak kontrole nad žrtvom. Ipak, mediji često navode da su za počinjenje femicida odgovorni konzumacija psihoaktivnih tvari i/ili mentalne bolesti počinitelja (Bonacci Skenderović, 2024). Sudionice istraživanja autorice Štambuk (2024) ističu senzacionalizam kao ključnu odrednicu izvještavanja medija o počinjenom rodno

uvjetovanom nasilju i femicidu. Osim senzacionalističkog pisanja novinskih članaka i izvještavanja o počinjenju rodno uvjetovanog nasilja, sudionice su navele da okrivljavanje same žrtve, umanjivanje samog nasilja (ujedno i opravdanje nasilja), stereotipno prikazivanje žrtve te izjave nerelevantnih osoba za sam događaj (primjerice susjedi) čine tematiku rodno uvjetovanog nasilja još nerazumljivijom za javnost (Štambuk, 2024).

1.2. Uloga stručnjaka i obveza stručnog usavršavanja

Petričušić (2023) navodi kako je međunarodnopravna obveza da se svi stručnjaci koji dolaze u doticaj sa žrtvama i počiniteljima rodno uvjetovanog nasilja senzibiliziraju i educiraju za tu problematiku. Kujundžić (2022) je tako provela istraživanje na sucima i sutkinjama, policijskim službenicima, odvjetnicima te socijalnim radnicima. Glavne teme u istraživanju bile su sljedeće: konkretni primjeri nasilja u obitelji i silovanja u braku s kojima su se sudionici susreli prilikom svog rada, njihova perspektiva o ratifikaciji Istanbulske konvencije, stavovi prema ulozi Katoličke Crkve, te mišljenje o ulozi medija kod izvještavanja o obiteljskom nasilju i silovanju u obitelji (Kujundžić, 2022). Jedna sudionica istraživanja napomenula je kako se dogodi da se žrtvama daju nejasne informacije i da su zbog toga zakinite te činjenica da je svjedočila kako određeni službenici ismijavaju žrtve umanjujući njihovo iskustvo i traumu (Kujundžić, 2022).

Takvo normaliziranje i prihvaćanje nasilja može se povezati i sa činjenicom da se žrtve nasilja rijetko odlučuju prijaviti nasilno ponašanje partnera institucijama i službenim osobama. Tako je u istraživanju Štambuk (2024) dobiveno da su sudionice nasilje povjeravale prijateljima, dok su prijave institucijama i službenim osobama bile rijetkost. Autorica Kujundžić (2022) također zaključuje kako su i sami stručnjaci skloni normaliziranju i prihvaćanju nasilja nad ženama.

Istanbulskom konvencijom (stavkom 15.) propisano je kako svi relevantni stručnjaci (pa tako i socijalni radnici i radnice) trebaju imati sustavno početno stručno usavršavanje, ali se trebaju i kontinuirano stručno usavršavati u području rodno uvjetovanog nasilja (GREVIO, 2023). U svom evaluacijskom izvješću GREVIO je, kao glavni nadzorni mehanizam za provedbu Istanbulske konvencije, utvrdio kako u

Republici Hrvatskoj ne postoje sustavne početne edukacije za socijalne radnike o rodno uvjetovanom nasilju, a kasnije edukacije nisu dovoljno kvalitetne i na projektnoj su osnovi (također i dobrovoljnoj), što znači da zahvaćaju mali broj socijalnih radnika (GREVIO, 2023). Iz te činjenice proizlazi relevantnost prikupljanja iskustva sudionika o njihovim iskustvima s pohađanjem edukacija i stručnih usavršavanja o postupanju u vezi rodno uvjetovanog nasilja. Osim što su navedena iskustva važna u kontekstu razumijevanja rodno uvjetovanog nasilja od strane socijalnih radnika, značajna su i kao svojevrsna evaluacija onih edukacija i seminara koje su pohađali. Istraživanje Mahlori (2016) je pokazalo kako se studenti socijalnog rada osjećaju kompetentnima raditi s žrtvama rodno uvjetovanog nasilja na mikrorazini, no ne i s počiniteljima rodno uvjetovanog nasilja. Što se tiče mezorazine i makrorazine, tu studenti socijalnog rada nisu pokazali znanje za rad u tom području (Mahlori, 2016). Navedeno istraživanje je provedeno u Africi i na studentima završne godine, dakle riječ je o drukčijem kulturnom utjecaju i okruženju, češći su i nešto drukčiji oblici rodno uvjetovanog nasilja (kao što je npr. genitalno sakaćenje) nego u Hrvatskoj, pa bi stoga bilo važno provesti istraživanje koje bi bolje odgovaralo hrvatskom kontekstu i sustavu socijalne skrbi. Istraživanje Boira i sur. (2017) navodi kako je odgovor stručnjaka (među kojima su i socijalni radnici) često ambivalencija prema žrtvama, kao i tromost u postupanju kad se žrtva obrati za pomoć. Iskustva socijalnih radnika u radu s žrtvama i počiniteljima rodno uvjetovanog nasilja značajna su kako bi se stekao dublji uvid u realno stanje iz prakse, što socijalnim radnicima koristi i što im nedostaje u radu, odnosno, što im stvara prepreke.

1.2.1. Poseban osvrt na ulogu socijalnih radnica i socijalnih radnika

Socijalni radnici i radnice oni su koji među prvima dolaze u kontakt sa žrtvama i počiniteljima rodno uvjetovanog nasilja (Bobić i sur., 2022). Obzirom na to da generalno prevladava atmosfera nepovjerenja prema institucijama, potrebno je osigurati da socijalni radnici koji dolaze u doticaj sa žrtvama i počiniteljima rodno uvjetovanog nasilja budu senzibilizirani i informirani o rodno uvjetovanom nasilju kako bi bilo moguće djelovati u smjeru prevencije krajnjeg ishoda rodno uvjetovanog

nasilja, odnosno, femicida (Petričušić, 2023). Bobić i sur. (2022) pojašnjavaju kako su edukacije koje su usmjerene na socijalne radnike (kao i na druge stručnjake) često na dobrovoljnoj osnovi, kratke, rascjepkane i neshvatljive, te kao takve ne obuhvaćaju sve zaposlene u područnom uredu. Dakle, problem je u nedovoljnom obuhvatu socijalnih radnika. Također, Matešić i Vrečko (2019) provele su istraživanje koje je pokazalo kako socijalni radnici na studiju socijalnog rada u Zagrebu ne stječu dovoljno znanja za rad te da je rodno uvjetovano nasilje nedovoljno zastupljeno u nastavnim planu i programu. Pelkowitz i sur. (2023) zaključuju kako je potrebno osigurati dovoljno znanja, ali i praktičnih vještina kako bi studenti socijalnog rada bili kompetentni za rad sa žrtvama i počiniteljima obiteljskog i partnerskog nasilja.

Iz toga proizlazi da je važno utvrditi kakvom spremnošću za rad vezan uz rodno uvjetovano nasilje barataju socijalni radnici te kakva iskustva imaju s edukacijama i stručnim usavršavanjima na tu temu. Zajedničko izvješće u sjeni o implementaciji Konvencije Vijeća Europe o prevenciji i suzbijanju nasilja nad ženama i obiteljskom nasilju u Hrvatskoj (Bobić i sur., 2022) ističe kako su socijalni radnici među prvima koji dolaze u doticaj sa žrtvama i počiniteljima rodno uvjetovanog nasilja te kao takvi moraju biti izrazito senzibilizirani i educirani u tom području.

66% sudionika istraživanja autora Pelkowitz i sur. (2023) imalo je neki oblik obrazovanja u pogledu intimnog partnerskog, odnosno obiteljskog nasilja, a čak 93% ih je izrazilo da se uvijek ili gotovo uvijek osjećaju kompetentnima za rad sa žrtvama obiteljskog, odnosno intimnog partnerskog nasilja. Unatoč tome, gotovo trećina sudionika opisala je osjećaj straha i manjak samouvjerenosti kad je u pitanju rad vezan uz obiteljsko ili partnersko nasilje (Pelkowitz i sur., 2023). Većina sudionika je istaknula potrebu kontinuiranog obrazovanja vezanom uz rad sa počiniteljima i žrtvama obiteljskog i partnerskog nasilja, a posebice se istaknula potreba za edukacijom vezanom uz sigurnosne planove (Pelkowitz i sur., 2023).

Zbog kompleksnosti nasilja, ali i činjenice da je moguće biti žrtva više vrsta nasilja odjednom, prepoznavanje znakova nasilja često nije jednostavno. Tako su u istraživanju Cortis i sur. (2018) ispitanici koji rade sa počiniteljima i/ili žrtvama obiteljskog nasilja (uključujući socijalne radnike) iskazali veću samouvjerenost pri

prepoznavanju fizičkog i psihičkog nasilja u odnosu na prepoznavanje ekonomskog ili seksualnog nasilja.

Istraživanje (Black i sur., 2010, prema Straatman, 2015) provedeno na studentima socijalnog rada je pokazalo da studenti raspoložu uskim i ograničenim znanjem vezanim uz intervencije koje se tiču obiteljskog nasilja. Također, manje od polovice ispitanih studenata socijalnog rada jednog američkog sveučilišta je pohađalo kolegij koji se tiče obiteljskog nasilja (Postmus i sur., 2011, prema Straatman, 2015). Kod studenata koji su pohađali takav kolegij značajno su se smanjili negativni i pogrešni stavovi i predrasude prema nasilju nad ženama, kao što je okrivljavanje žrtve i sl. (McMahon i sur., 2013, prema Straatman, 2015).

1.3. Novine vezane uz rodno uvjetovano nasilje

U svrhu slanja jasne poruke nulte tolerancije na nasilje počiniteljima rodno uvjetovanog nasilja Osmom novelom Kaznenog zakona uvedeno je teško ubojstvo ženske osobe kao novo kazneno djelo. Autori Maršavelski i Moslavac (2023) analizirali su 10 presuda ubojstva i teškog ubojstva žena iz 2022., pri čemu se u 90% slučajeva radilo o bliskim osobama (bivše i sadašnje partnerice), pri čemu je 60% slučajeva bilo kvalificirano kao ubojstvo, a 40% kao teško ubojstvo. Poseban problem ogleda se u činjenici što je, prema autorima, u svakom od tih predmeta bilo jasnog prostora za kvalifikaciju počinjenog kaznenog djela kao teškog ubojstva, a ne ubojstva (Maršavelski i Moslavac, 2023). Praksu blagog kažnjavanja obiteljskih nasilnika opisuju autorice Ritossa i Škorić (2021) ističući kako je moguće uočiti obrazac počinjenja „lakših“ oblika nasilja prije nego nastupe „teži“.

Problematizira se i postupanje policije koja nije reagirala po Protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji u jednom od analiziranih slučajeva (Maršavelski i Moslavac, 2023). Takva činjenica doprinosi ranije spomenutom nepovjerenju prema institucijama, a posebice državnim službenicima. O takvoj atmosferi nepovjerenja piše i Petričušić (2023) navodeći kako bi službenici koji dolaze u kontakt sa žrtvama i počiniteljima rodno uvjetovanog nasilja morali biti visoko senzibilizirani kako bi mogli ispravno djelovati. Profaca (2023) opisuje kako je kazneno pravo više fokusirano na počinitelja nego na žrtvu. Pritom, kad žrtva i dođe u fokus, kritički se

promatra što je ona mogla poduzeti da do nasilje ne dođe (Profaca, 2023), dakle, traži se način kako da se utvrdi suodgovornost žrtve za nasilje počinjeno na njenu štetu.

Autorica Profaca (2023) problematizira olakotne okolnosti koje se često uzimaju u obzir prilikom odmjerenja kazne zatvora za počinitelje rodno uvjetovanog nasilja, a koje s obzirom na kontekst predstavljaju apsurd – primjerice status branitelja iz Domovinskog rata, bračni status. Ipak, previđaju se otegotne okolnosti kao što su visoka brutalnost počinjenja djela, recidivizam počinitelja, kršenja mjera opreza, nekritičnost prema počinjenju kaznenog djela i slično, čime se zapravo projiciraju predrasude i stavovi društva (Ljubičić, 2019, prema Profaca, 2023).

Ono za što se Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova zalaže u kontekstu preveniranja rodno uvjetovanog nasilja jest osnivanje posebnih odjela za rodno uvjetovano nasilje pri područnim uredima Hrvatskog zavoda za socijalni rad, policijskim postajama te državnom odvjetništvu (Ljubičić, 2024). Prepoznaje se i nova dimenzija rodno uvjetovanog nasilja – rodno uvjetovano nasilje u digitalnom/virtualnom prostoru. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova tako izvješćuje o „bE-SAFE - Podizanje svijesti o rodno uvjetovanom kibernetičkom nasilju te stvaranje sigurnijeg online okruženja za žene i djevojčice“ projektu Europske unije (Ljubičić, 2024). Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova također u svom izvješću o radu za 2023. godinu navodi kako su uvedeni obiteljski odjeli na sudovima, veći naglasak stavlja se na edukaciju pravosudnih djelatnika, a kazne za počinitelje nasilja su se pooštrile (Ljubičić, 2024).

Autonomna ženska kuća i Centar za žene žrtve rata – ROSA (2023) su u sklopu projekta „Zaštita žrtava rodno uvjetovanog nasilja – odgovor na izazove pandemije (RISKFREE)“ razvili dva alata za procjenu rizika – jedan koji se tiče procjene rizika od ponavljanja fizičkog napada u slučajevima partnerskog nasilja nad ženama, a drugi se odnosi na procjenu rizika za počinjenje femicida. Ti alati su namijenjeni stručnjacima koji (prvi) dolaze u kontakt sa ženom koja je doživjela nasilje, a da bi se mogli koristiti, stručnjaci moraju biti educirani o problematici rodno uvjetovanog nasilja, upravljanja rizicima te samim alatima (Autonomna ženska kuća Zagreb i Centar za žene žrtve rata - ROSA, 2023). Socijalni radnici i socijalne radnice bi, kao jedni od prvih koji dolaze u kontakt sa žrtvama nasilja, trebali proći sustavnu edukaciju

kako bi bili osposobljeni za rad na tim područjima. Navedeni alati bi mogli biti korisni stručnjacima kao polazišna točka za procjenu rizičnosti situacije i procjenu potrebe daljnjeg postupanja iz svoje nadležnosti ili nadležnosti druge institucije. Autori ova dva alata ističu mogućnost sekundarne viktimizacije žena prilikom odgovaranja na pitanja kao potencijalnu manjkavost (Autonomna ženska kuća Zagreb i Centar za žene žrtve rata - ROSA, 2023).

2. CILJ I ISTRAŽIVAČKA PITANJA

Cilj ovog istraživanja je ispitati u kojoj mjeri je stručno usavršavanje socijalnih radnika i socijalnih radnica usklađeno s odredbama Istanbulske konvencije koje propisuju sustavno početno i kontinuirano stručno usavršavanje u području rodno uvjetovanog nasilja.

ISTRAŽIVAČKA PITANJA:

1. Kako socijalni radnici i socijalne radnice doživljavaju vlastitu ulogu u radu na području rodno uvjetovanog nasilja, posebno u radu sa ženama žrtvama nasilja?
2. Kako studij socijalnog rada priprema buduće socijalne radnike i socijalne radnice za rad na području rodno uvjetovanog nasilja?
 - A. Koje teorije vezano uz rodno uvjetovano nasilje nad ženama se uče na fakultetu i u kojem opsegu?
 - B. Koja konkretna praktična znanja stječu socijalni radnici na fakultetu kako bi pružili odgovarajuće intervencije u slučajevima rodno uvjetovanog nasilja?
 - C. Kakvi su stavovi socijalnih radnika o eventualnoj ulozi žrtve rodno uvjetovanog nasilja?
3. Kako socijalni radnici i socijalne radnice ocjenjuju profesionalno usavršavanje po izlasku s fakulteta?
4. Koji su ključni jazovi i nedostaci u obrazovanju i radu socijalnih radnika vezano uz rodno uvjetovano nasilje i specifičan zahtjev Istanbulske konvencije?

3. METODA

Za potrebe izrade ovog rada korištena je kvalitativna metodologija, točnije metoda polustrukturiranog intervjua. Budući da se žele doznati detaljna iskustva kao najprikladniji odabir se istaknula kvalitativna metodologija, odnosno metoda polustrukturiranog intervjua jer takva vrsta intervjua ostavlja dosta fleksibilnosti za modifikaciju pitanja i potpitanja, a opet postoji set unaprijed pripremljenih pitanja što intervjui čini dosta strukturiranim. Korištenjem kvalitativnog pristupa dobivaju se detaljniji i „bogatiji“ odgovori na pitanja nego što je to korištenjem restriktivnijeg, kvantitativnog pristupa – autor Maxwell (1996, prema Milas, 2009) to obilježje naziva „uočavanje neočekivanih i nepredvidljivih pojava“. Dakle, korištenjem kvalitativne metode postiže se veća fleksibilnost u postavljanju pitanja. Da je upravo kvalitativni pristup pogodan za istraživanje navodi i Ajduković (2014) navodeći da nam on pruža mogućnost dubljeg razumijevanja iskustava stručnjaka. Ovim bi se kvalitativnim istraživanjem postigla i evaluacijska svrha (Ritchie i Lewis, 2003) – dakle, moglo bi se evaluirati kako funkcionira sustav po pitanju obrazovanja socijalnih radnika o rodno uvjetovanom nasilju na temelju uvida u iskustva socijalnih radnika. Za istraživanje ove teme na populaciji socijalnih radnika najprikladnije je zadržati mogućnost improvizacije koju nudi polustrukturirani intervjui jer se očekuje da su sama iskustva ipak različita među sudionicima.

4.1. Uzorak

Istraživanje je provedeno na uzorku od devet sudionika, od čega 8 socijalnih radnica i 1 socijalnog radnika. Zbog zaštite identiteta jedinog muškog sudionika, u tekstu rezultata i rasprave se koriste zamjenice ženskog roda. Korišten je neprobabilistički prigodni uzorak, budući da su se na poziv sami javljali samo oni socijalni radnici i socijalne radnice zainteresirani za sudjelovanje, odnosno, oni koji su bili lakše dostupni istraživačici. Jedini kriterij za odabir sudionika bio je da je riječ o socijalnim radnicima zaposlenima u struci, neovisno o spolu, dobi ili radnom stažu. Sedam sudionika je zaposleno u tri različita područna ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad, jedna sudionica je zaposlena u jednoj instituciji koja neće biti imenovana kako bi se očuvala anonimnost. Jedna je sudionica zaposlena u zdravstvenoj ustanovi, točnije

bolnici. Najmlađa sudionica ima 27 godina, dok je najstarija sudionica u dobi 57 godina. Prosječna dob sudionika bila je 40,22 godina.

4.2. Postupak

Istraživanje je provela autorica ovog diplomskog rada u periodu od kolovoza do rujna 2024. godine. Pozivi na istraživanje bili su poslani na e-mail adrese svih 96 područnih ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad, alumni zajednici socijalnih radnika Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, te Hrvatskoj komori socijalnih radnika kako bi se postigao veći obuhvat ciljane populacije. Svima je poslan jednak e-mail sa pozivnim pismom u kojem su objašnjeni cilj i svrha istraživanja. Intervjui su se provodili u dogovoru sa svakim sudionikom ponaosob, pri čemu su ukupno 3 intervju provedena tehnikom licem u lice, 5 intervju provedeno je u online obliku putem videopoziva (2 putem *Google Meet* platforme i 3 putem *WhatsApp* videopoziva). Jedna je sudionica na pitanja iz protokola odgovorila pismeno. Svi intervjui koji su se provodili uživo su provedeni u uredima tih sudionika. Neki sudionici su poziv na istraživanje dodatno prosljedili svojim kolegama i poznanicima koji su bili zainteresirani za sudjelovanje. Najkraći intervju trajao je 16 minuta i 31 sekundu, dok je najdulji intervju trajao 27 minuta i 1 sekundu. Prosječno trajanje intervju bilo je 21 minutu i 53 sekunde. Prije same provedbe intervju, svi sudionici bili su upitani za usmeni pristanak na snimanje intervju. Nakon pristanka, ponovno ih se podsjetilo na cilj i svrhu istraživanja, činjenicu da mogu u bilo kojem trenutku odustati od sudjelovanja ili odabrati ne odgovoriti na pitanje. Rečeno im je da će se snimke transkribirati za potrebe obrade podataka, te da će se nakon obrade i prikaza podataka audio snimke i transkripti trajno obrisati. Isto tako, zajamčeno im je da će njihov identitet biti poznat samo meni, da niti jedan osobni podatak koji bi mogao otkriti njihov identitet neće biti objavljen te da će njihovi odgovori biti objavljeni pod šifrom. Potom ih se tražio informirani pristanak na sudjelovanje u istraživanju. Svim sudionicima je ponuđen uvid u transkripte njihovih intervju te uvid u rezultate.

4.3. Mjerni instrument

Obzirom da je u istraživanju korištena metoda polustrukturiranog intervju, sastavljen je protokol od 6 pitanja s dodatnim potpitanjima. Najprije se svakog sudionika

zamolilo da se predstavi na način da kaže svoj spol, godinu rođenja i gdje su zaposleni. Potom se krenulo sa samim protokolom. Pitanja su se odnosila se na doživljaj važnosti profesije socijalnog radnika, odnosno, socijalne radnice u području suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja, opis rada sa žrtvama i počiniteljima takvog nasilja, njihovo fakultetsko obrazovanje iz područja rodno uvjetovanog nasilja te iskustvo s edukacijama i stručnim usavršavanjima na temu rodno uvjetovanog nasilja. Primjer jednog od pitanja iz protokola je: *Kako Vas je fakultetsko obrazovanje pripremlilo za rad na području rodno uvjetovanog nasilja?*.

4.4. Etičke implikacije

Etičko povjerenstvo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu dalo je suglasnost za provedbu ovog istraživanja. Sudionicima istraživanja su najprije u pozivnom pismu bili jasno naznačeni cilj i svrha istraživanja te očekivana duljina trajanja intervjua. Neposredno prije provedbe istraživanja upitani su za dozvolu za snimanje razgovora i ponovno ih se upoznao s ciljem i svrhom istraživanja. Uz to, bilo im je zajamčeno da niti jedan osobni identificirajući podatak koji bi mogao otkriti njihov identitet neće biti objavljen, te da će se njihovi odgovori objaviti isključivo pod šifrom kako se ne bi mogli povezati s njima. Naglašeno je da će uz provoditeljicu istraživanja pristup podacima imati jedino njena mentorica izv. prof. dr. sc. Antonija Petričušić. Sudionicima je objašnjeno da u bilo kojem trenutku mogu odustati od sudjelovanja u istraživanju ili odabrati ne odgovoriti na pitanje. Istaknuto je kako će se po obradi i prikazu podataka audio snimke i transkripti trajno obrisati. Sudionicima je također ponuđen transkript vlastitog intervjua na uvid, kao i obavijest o rezultatima istraživanja. Tako se osiguralo da sudionici daju informirani pristanak.

4.5. Obrada podataka

Za potrebe ovog istraživanja korištena je kvalitativna analiza sadržaja induktivnim pristupom.

Obrada podataka vršila se na način da je svaki pojedinačni intervju sniman i transkribiran. Transkripti su se potom više puta čitali i iz njih su se generirali pojedinačni kodovi koji su se naposljetku grupirali u šire kategorije, odnosno, teme. Dobivene teme ujedno su i odgovori na postavljena istraživačka pitanja.

5. REZULTATI I RASPRAVA

Analizom odgovora sudionika u istraživanju dobivene su sljedeće šire teme: doživljaj uloge i važnosti profesije socijalnog rada u području suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, iskustva rada sa žrtvama i počiniteljima rodno uvjetovanog nasilja, iskustva s fakulteta, iskustva edukacija i stručnih edukacija nakon fakulteta te nedostaci u obrazovanju i radu socijalnih radnika i socijalnih radnica vezanom uz rodno uvjetovano nasilje.

5.1. Doživljaj uloge i važnosti profesije socijalnog rada u području suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u obitelji i nasilja nad ženama

Što se tiče same uloge socijalnih radnika i socijalnih radnica u suzbijanju rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, odgovori sudionika su se međusobno razlikovali. Neke sudionice su smatrale važnom ulogu upoznavanja žrtve s njenim pravima i mogućnostima (S1 – „...dio kad mi, ovoga, žrtvu upoznamo s njezinim pravima te njezinim mogućnostima gdje i kako može(...)“; S6 – „(...) upoznavanje sa njihovim mogućnostima (...).“). Jedna od sudionica smatra da je uloga socijalnih radnika najistaknutija u prevenciji (S1 - „Našu ulogu vidim najznačajniju u području prevencije (...).“). Jednu vrstu aktivne uloge socijalnih radnika opisuje sudionica S2 istaknuvši da su socijalni radnici ti koji su kroz sva područja rada konstantno u kontaktu s nasiljem (S2 – „Pa mislim da je, da je uloga jako velika zapravo jer u principu, uhm, dotičemo se teme nasilja kroz sve pore socijalnog rada. (...)Tada mi u principu, uhm, bi tu, tu imamo svakako aktivnu ulogu.“). Slično navodi još jedna od sudionica opisujući svestrane uloge socijalnih radnika koje uključuju uloge pomagača, progonitelja, provoditelja intervencije i planera (S9 – „Jer mi naravno, kada se ti postupci kasnije procesuiraju, sudjelujemo i u svojstvu suradnog tijela, a i u svojstvu svjedoka, što je, dakle, jedna ono, ajmo reći, gotovo nemoguća kombinacija svih mogućih uloga, jel', od pomagača, progonitelja, provoditelja intervencije, planera i tako dalje (...).“). Jedna od sudionica istaknula je zagovaračku i edukacijsku ulogu kao ključnu za suzbijanje rodno uvjetovanog nasilja (S3 – „(...) smatram da imamo kao profesija dobro razvijene zagovaračke i edukacijske sposobnosti.“), ali je uz to posebno naglasila i kurativnu ulogu profesije socijalnog

rada („(...)Naša uloga je i kurativne prirode koja podrazumijeva da reorganiziramo živote žrtava te da ih kroz sustav što više zaštitimo od sekundarne viktimizacije te kroz podršku i savjetovanje osnažimo za daljnji život.“). Kao još jedna važna uloga istaknula se uloga izgradnje povjerenja kroz neposredni kontakt s korisnicima (S4 - „ (...) socijalni radnik, uloga socijalnog radnika jako važna upravo zbog tog izravnog kontakta sa korisnikom i stvaranja odnosa povjerenja.“).

Većina sudionica se složila da je uloga socijalnih radnika u suzbijanju rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u obitelji i nasilja nad ženama od velike važnosti (S1 – „Pa ja mislim da u ovom dijelu, uhm, mi imamo, velim, uhm, taj dio, veliku važnost.“, S4 – „ (...) socijalni radnik, uloga socijalnog radnika jako važna (...)“, S5 – „Vezano uz sve šta je vezano uz to nasilje u obitelji je socijalni radnik važan.“, S8 – „Tak da je velika uloga definitivno nas kao socijalnih radnika i u tom nasilju kao i u ostalom svemu.“, S9 - „Iznimno je visoka (...).“). Pritom, dvoje sudionica uz važnost uloge socijalnih radnika naglašava i neprepoznatost, odnosno, slab utjecaj socijalnih radnika u području suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja (S7 – „Mislim da smo dosta uključeni, ali nemamo puno utjecaja.“, S9 - „Ja bih se skoro usudila reći da je naša uloga ključna. Možda kao takva nije prepoznata.“). Socijalni radnici koji rade na području obiteljskog nasilja trebali bi biti obrazovani, znati stvoriti atmosferu povjerenja s korisnicima, kao i osnažiti ih (Women's Support Center, 2017). Ono što se iz odgovora sudionica može zaključiti je činjenica da su uloge socijalnih radnica i radnika u suzbijanju rodno uvjetovanog nasilja različite: od stvaranja odnosa povjerenja s korisnicima koji su žrtve, aktivna uloga u pružanju podrške žrtvama u poduzimanju različitih radnji (primjerice kroz informiranje o svim dostupnim pravima), sve do osvješćivanja javnosti i zagovaračkih aktivnosti. Raspon uloga koje socijalni radnici i radnice obnašaju u radu na području rodno uvjetovanog nasilja je jako širok navode autori, a proteže se od savjetovanja do zagovaračkih aktivnosti (LeGeros i Savage Borne, 2012). Autorica Ivelić Telišman (2024) naglašava kako zagovarački rad socijalnih radnika i radnica može biti važan alat u nošenju sa sistemskim problemima, promicanju socijalne pravde, ali i osnaživanju korisnika. Omokhabi (2022) navodi da su uloge socijalnih radnica i socijalnih radnika podizanje svijesti o problemu obiteljskog nasilja u javnosti, prevencija obiteljskog nasilja, osnaživanje žrtava, savjetovanje žrtava obiteljskog nasilja, upućivanje žrtava na druge odgovarajuće

institucije i stručnjake, pomoć u ostvarivanju usluge privremenog smještaja, te materijalnu pomoć kako bi žrtve mogle ostvariti financijsku neovisnost (Engelbrecht, 2014; Murray i sur., 2022; Kirst-Ashman, 2017; Valentine & Breckenridge, 2016; Spratt i sur., 2022, prema Omokhabi, 2022).

5.2. Iskustva rada na području rodno uvjetovanog nasilja

U odgovorima sudionica razlikovane su tri šire teme: rad sa žrtvom, rad s počiniteljem i općeniti opis rada.

Rad sa žrtvom sastoji se od sljedećih kodova: upoznavanje žrtve s njenim pravima i mogućnostima, upućivanje žrtve na savjetovanje, korištenje mjera obiteljskopravne zaštite, osnaživanje i dostojanstven pristup žrtvi, izrada i davanje plana sigurnosti/zbrinjavanja, uzimanje socioanamnestičkih podataka, savjetodavni rad, te ponuda smještaja i realizacija smještaja u sigurnu kuću.

Sudionice su opisale da žrtvu upućuju na sve mogućnosti i prava koje nudi sustav, uključujući informacije o materijalnoj pomoći, besplatnoj pravnoj pomoći i slično (S1 – „Dakle, tu je dio kad mi, ovoga, žrtvu upoznamo s njezinim pravima te njezinim mogućnostima gdje i kako može(...).“, S3 – „(...)upoznajem osobu s mogućnostima koje nudi sustav(...).“, S7 - „Mi uputimo žrtvu na nekakva, ovaj... prava koja bi eventualno mogla tu kod nas ostvariti.“, S9 – „Dajemo joj sve potrebne informacije, upute, dakle, kojim se institucijama može obratiti radi besplatne pravne pomoći i pravnog zastupanja (...)Zatim im dajemo informacije o mogućim oblicima materijalnih pomoći. Što se tiče našeg sustava socijalne skrbi, dakle, jednokratnih naknada, eventualno stalnih (...)“). Dvije trećine sudionica je navelo da upućuju žrtvu na savjetovanje, najčešće u Obiteljski centar ili prema organizacijama civilnog društva (S1 – „(...) mi uvijek upućujemo negdje ili u savjetovanje ili u Obiteljski centar.“, S2 - „(...)„nudimo (...) nekakvo savjetovalište, ovaj, neku suport grupu(...)“.“, S4 - „(...) upućujemo ih na organizacije civilnog društva(...)“, S7 - „(...)uputili smo je da potraži neku stručnu pomoć, znači psihološku pomoć.“, S8 – „(...)dalje na savjetovanje, upućivanje gdje bi se mogla žrtva obratit', što napraviti'(...)“, S9 - „(...)dajemo mogućnost tog psihološkog savjetovanja, dobivanje, dakle, podrške i uključivanje u tretman od, dakle, Obiteljskog centra (...), preko različitih udruga (...)“). Savjetodavni

rad sa žrtvom u svom radu opisale su tri sudionice (S4- „Pa moj rad se u pravilu sastoji od nekog, uh, od savjetovanja.“, S5 - „Pričala bi s njima u nekom tom savjetodavnom smislu i tako (...)“., S6 - „(...) pružanja podrške u pogledu savjetodavnog rada (...)“). Važnost dostojanstvenog pristupanja žrtvi i osnaživanja žrtve istaknulo je dvoje sudionica kao važnu stavku u radu sa žrtvama (S3- „Nastojim osobu osnažiti i ne dovoditi je u još veću poziciju stresa.“, S6 – „Trebalo bi voditi računa da se, uhm, da se dostojanstveno pristupa žrtvi, znači pokušati se izgraditi odnos povjerenja (...)“). Iste sudionice su istaknule i uzimanje socioanamnestičkih podataka i prikupljanje informacija kao dijelom svog rada sa žrtvama (S3 - „ispitujem sve anamnestičke okolnosti, jake i slabe strane (...), provjeravam informacije s vanjskim izvorima, drugim članovima obitelji, HZSR, ponekad i s počiniteljem.“, S6 – „(...) se ispituju nekakvi podaci o djeci, gdje djeca pohađaju vrtić ili školu, nešto slično tome, pedijatar djeteta, povijest, ajmo reć', obitelji, kakvi su obiteljski odnosi u, uhm, obitelji.“, S9 – „(...) obavezna izvješća drugih službi. Svih u kojima mogu biti uključene žene ili djeca, dakle, od nadležnih pedijatara, LOM-ova – liječnika obiteljske medicine, vrtića, škola, dakle, pribaviti izvješća svih drugih suradnih institucija.“). Autori Ajduković i Ajduković (2010) tako naglašavaju da bi upravo liječnici i drugi zdravstveni djelatnici mogli imati značajnu ulogu u ranom prepoznavanju i prevenciji nasilja u obitelji, a njihova je dužnost prijaviti sumnju na obiteljsko nasilje u suradnji s područnim uredima HZSR i policijom.

Sudionice su se dotaknule i izrade plana sigurnosti, pri čemu je jedna od sudionica opisala da je izrada tog plana dosta rutinska i ide „po špranci“ (S3 – „(...) dajem isprintan plan zbrinjavanja.“, S6 - „(...)i sa strankom, odnosno našim korisnicima izrađuje sigurnosni plan(...)“., S7 - „Jedino kaj manjka – ti nekakvi, ti planovi sigurnosti. Mi bi trebali sastavljati planove sigurnosti sa žrtvom. Nažalost je to samo špranca.“, S9 - „(...)izrađujemo sigurnosni plan ili provjeravamo da li su već napravili ga na policiji.“). Ako žrtva pristane, ide se u realizaciju smještaja u sigurnu kuću (S6 - „Taj postupak se odmah isti dan nastoji realizirati – ne nastoji nego se realizira isti dan.“, S9 – „(...)pružanje informacija o mogućnostima smještaja u sigurnoj kući. Ovaj, uhm, ukoliko žele realizaciju tog smještaja suradnja ide dalje.“).

Korištenje mjera obiteljskopravne zaštite kao dio rada opisale su dvije sudionice (S1 - „Ili di je negdje naša procjena da su potrebne mjere obiteljsko pravne zaštite, pa onda

se uključujemo tako, jel.“, S2 - (...)“izricanje mjera obiteljskopravne zaštite ako vidimo da se to događa u prisustvu djece (...).“), dok su druge dvije sudionice opisale korištenje mjera obiteljskopravne zaštite u kontekstu rada s počiniteljem (S6 - „(...)počinitelju, izriče mjera upozorenja na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu kao, ajmo reć, za neki početak.“, S9 – „(...) on se pak upozorava, jel', na pogreške i propuste u odgoju, u skrbi(...)“). Jednako tako, mjere obiteljskopravne zaštite koriste u svrhu praćenja obitelji (S6 - „(...)zapravo se na taj način onda prati, prati obitelj, uhm i zapravo pružamo tu neku vrstu sigurnosti i zaštite koliko je zapravo to u našoj nadležnosti i mogućnosti.“, S9 - „(...)pratimo obitelj neko vrijeme kako bismo, dakle evo, vidjeli što se događa.“). Iste sudionice su naglasile upoznavanje sa zakonskim odredbama kao važnu stavku u radu s počiniteljima nasilja (S6 – „(...) uvijek ga se upoznaje sa zakonskim odredbama Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (...) ih se upoznaje na zapisnik da su se dužni suzdržavati od svih oblika nasilja u obitelji.“, S9 – „(...) upozorava se na nedopustivost takvog djela, upozorava se na odredbe Obiteljskog zakona, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, na odredbe Konvencija(...)“). Obavljanje savjetodavnog razgovora s počiniteljem opisale su četiri sudionice (S1- „Mi smo i s njima dužni obaviti ovoga, također, razgovor, jel, i upozoriti ih.“, S6 – „(...) uvijek se poziva i počinitelj na razgovor koji, uhm, ako se odazove se provodi, se provodi s njim razgovor (...)“), S7 – „Isto savjetodavni razgovor.“, S9 – „(...)nadležni tim razgovara i sa počiniteljem (...)“), dok je jedna sudionica navela i upućivanje u tretman (S1 - „Ako je nekakva, pitanje nekakve ovisnosti, alkohola ili droge, onda idu, ovoga, u načelu u tretman psihijatra (...) možemo ih uputiti u savjetovanje(...)moram priznat' da mi jako malo koristimo taj dio gdje ih možemo uputiti, uhm, to je, uhm, usluga, je, psihosocijalne isto, tretmana(...)“).

Da je u temama (obiteljskog) nasilja fokus socijalnih radnica i radnika na maloljetnoj djeci svjedoče tri sudionice (S2 - „(...)kol'ko god da, mi imamo neke elemente, uhm, tu rada s odraslima, naš zapravo cilj i interes je, uhm, da se djeca izvuku. Ne gajimo zapravo puno nade u to da ćemo nešto kod roditelja promijeniti.“, S6 - „(...)ako je prisutno maloljetno dijete radi se procjena sigurnosti, ispunjava se lista za procjenu sigurnosti djeteta i lista za procjenu razvojnih rizika“, S8 - „Ako tu ima djece bilo kakve, onda naravno idemo na, uhm, zaštitu te, ovaj, djece (...).“). U skladu s time, autorice Keeling & van Wormer (2011) navode da se socijalne radnice i radnici brigu

ponajviše usmjeravaju na maloljetnu djecu, dok same žene žrtve nasilja imaju dosta ograničenu podršku. Stječe se dojam da je zaštita žrtve ograničena na generički sigurnosni plan i eventualnu opciju sigurne kuće, dok je zaštita maloljetne djece bolje regulirana.

Četiri sudionice naglasile su važnost pravovremene prijave nasilja policiji (S2 - „*Ide automatski prijava policiji (...)*“, S3 - „*informiram kako po službenoj dužnosti moram prijaviti sumnju policiji*“, S4 - „*upućujemo i na policiju i na centar za socijalnu skrb*“, S8 - „*(...) ako je prijava, odmah postupamo naravno, odmah po Protokolu moramo prijaviti sve to policiji.*“).

Udruga B.a.B.e (2021) autor je Priručnika o implementaciji politike zaštite od nasilja u obitelji kroz djelovanje centara za socijalnu skrb u kojem su sistematizirani zadaci socijalnih radnica i radnika u radu sa ženama žrtvama nasilja. Prema navedenom Priručniku, instrumenti podrške žrtvama nasilja u obitelji su sljedeći: upoznavanje žrtve nasilja s njenim pravima i upućivanje na odgovarajuće institucije i OCD, izrada plana sigurnosti i individualnog plana sa žrtvom, procjena potreba uz pružanje psihološke i/ili pravne pomoći, procjena ugroženosti i sigurnosti djeteta te dostavljanje podataka o žrtvi na zahtjev tijela koje provodi pojedinačnu procjenu (B.a.B.e, 2021, str. 15). Iako su odgovori većine sudionica ovog istraživanja u skladu s preporukama Priručnika, sudionice ističu manjkavosti samog sustava. Jedna od sudionica tako opisuje izradu tog plana dosta rutinskom navodeći: „*Jedino kaj manjka – ti nekakvi, ti planovi sigurnosti. Mi bi trebali sastavljati planove sigurnosti sa žrtvom. Nažalost je to samo špranca.*“ (S7).

5.3. Iskustva s fakulteta i evaluacija stečenih znanja na fakultetu

Tema iskustava s fakulteta vezana za obrazovanje iz područja rodno uvjetovanog nasilja mogu se podijeliti na slabo bavljenje temom rodno uvjetovanog nasilja, usmjerenost kolegija i profesora na druge ranjive skupine i nepostojanje kolegija koji se sustavno bavi rodno uvjetovanim nasiljem. Sudionice nisu dale poseban osvrt na potpitanja u sklopu drugog istraživačkog pitanja, a koja se odnose na teorije vezane uz rodno uvjetovano nasilje, stavove prema eventualnoj ulozi žrtve i konkretnim

praktičnim znanjima. Obzirom na odgovore sudionica, može se pretpostaviti da je to zato što se na studiju socijalnog rada slabo bavi temom rodno uvjetovanog nasilja.

Većini sudionica je bilo teže prisjetiti se kurikuluma u vrijeme kad su studirali, što su isticali prilikom odgovaranja na pitanja. Ipak, postojalo je slaganje da su se temom rodno uvjetovanog nasilja na fakultetu bavili malo ili uopće ne (S1 – „(...)Mislím da smo se mi, kol'ko mene sjećanje služi, puno manje s time bavili.“, S3 – „Mislím da smo se dotaknuli kroz nekolicinu izbornih navedene teme, ali nismo imali eksplicitne upute.(...) Mada, ni na doktorskom studiju se uopće nismo dotaknuli istog.“, S5 – „Moguće da se to negdje onako u sklopu nekih kolegija spominjalo, ali ne konkretno rodno uvjetovano nasilje, nego više diskriminacija žena, znači nešto više kao po spolu, ali baš rodno uvjetovano nasilje ne.“, S8 – „Ja se stvarno, evo, ne sjećam. Ja se stvarno ne sjećam da je to nešto ... bilo posebno u tom pogledu.“). Jednako tako, većina sudionica se složila da nisu imali kolegije koji su se sustavno bavili rodno uvjetovanim nasiljem (S3 – „Davno je to bilo, ali zaseban kolegij se ne sjećam da je bio.“, S5 – „Mislím, moguće da je bio neki izborni predmet, al' mislím da bi mi to ostalo bar negdje u sjećanju onako, bar da sam čula.“, S7 - „Pa nismo ništa, ja se ne sjećam da smo... Nije mi ostalo u sjećanju, evo samo to moram reći.“, S9 - „Ja moram priznati da se uistinu ne sjećam da smo imali neki specifični kolegij ili nešto posebno, ovaj, na tu temu (...)“). Jedna od sudionica istraživanja navodi da je rodno uvjetovano nasilje bilo obrađivano na nekim kolegijima, no ne sjeća se o kojim je kolegijima riječ (S6 – „Imali smo na nekim kolegijima i teme rodno uvjetovanog nasilja. Iskreno ... ne mogu se sjetiti koji su to točno kolegiji bili.“). To je u skladu s nalazima autorica Matešić i Vrečko (2019) koje su utvrdile slabu zastupljenost rodno uvjetovanog nasilja u kurikulumu Studijskog centra socijalnog rada u Zagrebu. Slične nalaze navode autori Stylianou & McMahon (2013, prema Straatman, 2015) koji izvještavaju da su samo dvije američke savezne države uvele socijalnim radnicima obvezan kolegij o intimnom partnerskom nasilju.

Dvoje sudionica se složilo da je fakultetsko obrazovanje bilo usmjereno na rad s drugim ranjivim skupinama, posebice s djecom (S1 – „Ja mislím da je više bilo u moje doba nasilje u odnosu na djecu. (...) Fokus je više bio na djecu(...)“., S2 – „Pripremili su nas, da, za rad sa raznoraznim ranjivim skupinama, ali neko konkretno baš znanje da sam dobila – ne.“).

Tri sudionice procijenile su da su na fakultetu stekli osnovna i generička znanja koja se mogu primijeniti na rodno uvjetovano nasilje (S2 – „*Da, pripremio me na rad s ranjivim skupinama generalno, jel'.*“; S4 – „*(...)fakultet je dao općenito nekakve temelje kako razgovarati, kako pristupiti. Ummm, nekako općenite smjernice kako se, kako se ponašati prema svim strankama, pa onda je to primjenjivo i za rodno uvjetovano nasilje(...)*“, S9 – „*Uistinu, evo, ne mogu se sjetiti da smo, evo, neka posebna, specifična znanja u tom dijelu dobili osim spomena u okviru obiteljskog, dakle, prava i danas obitelji. Tako neke osnovne informacije.*). U skladu s time, dvije sudionice su navele kako s fakulteta nisu ponijele specifičnija i konkretnija znanja o rodno uvjetovanom nasilju (S2 - „*(...)nedostatke u smislu tak' nekih specijaliziranih znanja možda koja su kolege koji su kasnije studirali dobili(...)*“, S3 – „*(...) nismo imali eksplicitne upute.*“). Dok su se tri sudionice složile da ih fakultetsko obrazovanje nije pripremio za rad na području rodno uvjetovanog nasilja (S2 - „*Ne, nije me pripremio što se tiče rodno uvjetovanog nasilja.*“, S5 – „*(...)mislim da me nije baš pripremio(...)* Tako da, mislim da... *Nas nije baš najbolje pripremio.*“, S7 – „*Ne baš. (smijeh) Ne baš puno. Ovaj, nekak'... Ne puno.(...) U biti tek kad počneš raditi, kad kreneš - ak' si baš na nekom odjelu za odrasle – to je nekad bio taj opći socijalni rad – onda se susrećeš.*“), jedna od sudionica istaknula je da je u sklopu fakultetskog obrazovanja bilo riječi o teorijskom dijelu rodno uvjetovanog nasilja (S6 - „*(...) teorijski dio u smislu kako možda prepoznati rodno uvjetovano nasilje, uhm, taj dio je definitivno, definitivno mi je - bar meni osobno koristio (...). Meni je to osobno bio naj – najbitniji dio koji sam onda izvukla za sebe.*“). Međutim, ista sudionica se ipak nije mogla prisjetiti o kojim teorijama i kojim kolegijima je bila riječ (S6 – „*Imali smo na nekim kolegijima i teme rodno uvjetovanog nasilja. Iskreno... ne mogu se sjetiti koji su to točno kolegiji bili. Sad je meni to već dosta davno i prošlo. Ali se ta tema uvijek nekako provlačila.*“).

Važnu ulogu fakultetskog obrazovanja naglašava Hawkins (2007) čije je istraživanje pokazalo razlike među studentima socijalnog rada. Naime, studentice socijalnog rada koje su odrasle u ruralnim dijelovima imaju veću tendenciju vjerovati u mitove o obiteljskom nasilju, dok su studenti koji su imali iskustvo s obiteljskim nasiljem kroz edukaciju izvan fakulteta te kontakt sa žrtvama nasilja postizali bolje rezultate i imali manju tendenciju okrivljavanja žrtve (Hawkins, 2007). Područja u kojima bi socijalni

radnici i radnice trebali stjecati kompetencije za rad jesu: prava žrtava nasilja, razumijevanje kako moć, privilegija i opresija utječu na nasilje nad ženama, aktualne prakse i istraživanja o temi rodno uvjetovanog nasilja, umrežavanje žrtava s uslugama lokalne zajednice, razumijevanje utjecaja društva na viktimizaciju te kako prepoznati korisnike koji su žrtve nasilja i intervenirati (Straatman, 2015). Takva znanja pomogla bi stručnjacima u obavljanju njihova posla, što bi značilo i poboljšanu kvalitetu rada s korisnicima, čija je dobrobit krajnji cilj.

5.4. Iskustva pohađanja edukacija i stručnih edukacija nakon fakulteta

Teme edukacija koje su sudionice pohađale nakon završetka fakulteta su različite, pa tako jedna sudionica navodi sudjelovanje u edukacijama o ženama žrtvama obiteljskog nasilja, žrtvama seksualnog nasilja te psihosocijalnom tretmanu. (S1 - „(...)jesam, jesam. Bilo je za žene žrtve obiteljskog nasilja (...); „I baš smo imali i ovu Žensku sobu za seksualno nasilje, za žrtve seksualnog nasilja.“; „A to je bilo o psihosocijalnom tretmanu(...)“). Druga sudionica ističe svoje sudjelovanje u edukaciji koja se bavila mehanizmom prisilne kontrole (S6 - „Evo bila sam i na edukaciji gdje se onda i uči taj dio i prisilne kontrole (...).“). Jedna je sudionica istaknula svoje sudjelovanje u edukaciji u organizaciji Državne škole za javnu upravu (S4 - „Ne, bila sam samo u Državnoj školi za javnu upravu.“), a koja se bavila temom rodno uvjetovanog nasilja (S4 - „Državna škola za javnu upravu, ona organizira razne programe edukacija, pa tako onda i edukacije na temu rodno uvjetovanog nasilja, jedanput do dva puta godišnje znaju biti organizirane takve edukacije (...).“). Čak četiri sudionice izjavile su kako nisu pohađale edukacije, pri čemu neke nisu nikada pohađale edukaciju na temu rodno uvjetovanog nasilja (S3 - „Iako sam članica županijskog tima za borbu protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja, nisam prošla edukaciju i zaista mi fali znanja iz navedenog dijela.“, S5 - „Pa nisam nikad bila na nekoj takvoj edukaciji niti sam se dodatno obrazovala po tom pitanju.“, S7 - „Jesam, ali velim, tome ima već par godina (smijeh), tak da... U zadnje vrijeme nisam.“, S8 - „(...) ja sam malo slaba s tim jer ne stižem jednostavno. (...)znam da posljednja na koju sam se prijavila – kad je točno bila, nisam sigurna, ali nisam ono, prijavila sam se online, na kraju nisam uspjela slušati jer sam imala stranke.“). Učestalost pohađanja takvih edukacija se razlikuje među onim sudionicama koje imaju

iskustvo sudjelovanja na takvim edukacijama. Tako sudionica S2 opisuje da je recentno sudjelovala na par edukacija (S2 - „(...) ja ne znam, na jedno dvije, tri, sigurno i to u zadnje vrijeme koliko se mogu sjetiti(...)“), sudionica S6 izjavila je da je ove godine sudjelovala u jednoj ili dvije edukacije (S6 - „Pa evo, zasada okej, mislim da sam tijekom ove godine bila na jednom ili dva, uhm, bila sam na jednoj ili na dvije edukacije (...)“). Dvije sudionice svjedoče o nedostupnosti edukacija o rodno uvjetovanom nasilju (S3 - „Nije bila ponuđena (...)“, S5 - „Nisam zapravo ni nalijetala na takve neke edukacije(...)“), dok sudionice S2 i S8 ističu kako edukacija ima (S2 - „Edukacije su okej, ima ih.“, S8 - „Ja znam da toga ima. Znači definitivno, okej, ima (...)“). Sudionica S4 naglasila je da edukacije o rodno uvjetovanom nasilju baš i nisu tako česte (S4 - „Nisu te edukacije tol'ko česte. Niti sad. Znači u vrijeme kad je već Istanbulska konvencija na snazi u Republici Hrvatskoj, kad već Republika Hrvatska ima obveze koje mora ispuniti, uhm_(...)mislim da baš nema puno edukacija organizirano. Niti sad, u današnje vrijeme.“). Sudionica S9 je navela kako je stanje s edukacijama jednako kao i na početku njene karijere (S9 - „I to čak ne mogu reći da je bitno različito to sada, da je puno bolje u odnosu na period u kojem sam ja počela radit', dakle 2001. u Hrvatskom zavodu, tada u Centru za socijalnu skrb, jel'.“). Treba istaknuti da je 2019. godine u svrhu unaprjeđenja međuresorne suradnje osnovan Nacionalni tim za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji kao i županijski timovi (Sviben, 2022). Postavlja se pitanje kako će županijski tim kojeg čine članovi kojima nije osigurano nužno obrazovanje o problematici rodno uvjetovanog nasilja moći djelovati po tom pitanju.

Što se tiče organizatora tih edukacija, dvije trećine sudionica je naglasilo važnu ulogu organizacija civilnog društva i udruga (S1 - „I baš smo imali i ovu Žensku sobu za seksualno nasilje, za žrtve seksualnog nasilja.“, S3 - „(...)ali ima edukacija od strane nvo-a diljem Hrvatske. (...) Nvo-i održavaju edukacije tog tipa.“, S4 - „(...)Ženska soba – oni vrše svoje specijalizirane edukacije jer su oni baš specijalizirani za rodno uvjetovano nasilje, to je pogotovo seksualno, oni su dosta aktivni po tome.“, S6 - „Društvo za ... psihološku pomoć, ja mislim.“, S8 - „Mislim da su B.a.b.e., da sam to nešto bila.“, S9 - „(...)neke velike nevladine udruge koje se bave tim pitanjem (...) moram istaknuti zaslugu Društva za psihološku pomoć (...).“). Trećina sudionica navela je svoje sudjelovanje na međunarodnim konferencijama i edukacijama (S1 -

„Prije par godina sam bila, bila je nekakva međunarodna konferencija(...)“, S4 - „(...)znam da postoje na međunarodnoj razini isto, uhhh, određene edukacije na temu nasilja, znači rodno uvjetovanog nasilja. To je ERA(...)“, S9 - „(...)različitih posebnih specifičnih tehnika koje su nam davali pružatelji usluga iz drugih zemalja (...)“. Osim organizacija civilnog društva i međunarodnih konferencija, iskustva sudionica se uvelike razlikuju. Tako jedna sudionica navodi Hrvatsku komoru socijalnih radnika kao organizatora (S6 – „I... Mislim da je bila jedna preko Hrvatske komore za... Hrvatske komore socijalnih radnika. Ali nisam sigurna.“), sudionica S2 navodi profesionalne edukatore (S2 - „Pa, evo profesionalni edukatori(...)“), sudionica S4 navodi Državnu školu za javnu upravu (S4 – „Državna škola za javnu upravu (...)“.) i sudionica S9 navodi Ministarstvo kao organizatora (S9 – „(...) to od domaćih pružatelja usluga (...) onda se to interkorporiralo u Ministarstvo i tako dalje.“).

Velik dio sudionica naveo je kako nema dovoljno kompetencija (ili jednostavno ne stižu odraditi taj dio posla) u savjetodavnom dijelu rada i vrlo često stoga upućuju korisnike na organizacije civilnog društva i specijalizirane udruge. To može biti problematično kada se stavi u kontekst manjih, ruralnih dijelova zemlje koji imaju slabiju rasprostranjenost i dostupnost takvih usluga nego što to imaju urbani dijelovi zemlje, primjerice Grad Zagreb. Istraživanje provedeno 2017. godine pokazalo je da je u ruralnim dijelovima Republike Hrvatske čak 79,9% općina nema dostupna savjetovališta za bilo koji oblik psihosocijalne podrške, dok je posebno zabrinjavajući podatak da preko 86% općina nema sigurne kuće (Berc i sur., 2017).

Sudionice su bile upitane o tome što misle tko je prikladniji odabir za provođenje edukacija o rodno uvjetovanom nasilju – organizacije civilnog društva (posebice udruge za prava žena) ili profesorice i profesori s fakulteta. Generalni konsenzus sudionica bio je da je potrebno kombinirati jednu i drugu stranu kako bi se postigao najbolji rezultat (S1 - „Mislim da bi trebao fakultet možda uz ova njihova iskustva(...)“, S2 - „Mora biti miks. Nema ili – ili. Isključivo kombinacije tu mogu polučiti uspjehom i – i nekom dobrom razmjenom iskustava, ali i neke prakse.“, S4 - „Znači trebala bi biti kombinacija. I suradnja. Ja ne bih isključivala ni, ni, niti profesore s fakulteta niti organizacije civilnog društva.“, S5 - „Mislim da bi trebao bit' miks jednog i drugog zapravo.“, S7 - „Pa po meni kombinacija. Malo kombinacija nekoga 'ko je na terenu i tih, ajmo reći, teoretičara.“, S9 - „Pa ja mislim da je uvijek

najbolja kombinacija.“). Indiferentna je ostala jedino sudionica S6 (S6- „Svaki izbor dobar. Znači ne može, uhm, ništa od toga biti loše ili nepoželjno, jel’.“), a sudionica S8 je unatoč preferiranju kombinacije istaknula kako su joj profesori draži u tom kontekstu (S8 - „Pa kombinacija vjerojatno neka. S tim da, uhm... ja mislim da, ja bi ipak profesore više(...)“). Dakle, sudionice ovog istraživanja smatrale su da bi kombinacijom znanja profesora s fakulteta i iskustvom specijaliziranih udruga mogle dobiti najviše koristi za sebe. Za razliku od njih, Petričušić (2023) smatra da bi stručna usavršavanja o rodno uvjetovanom nasilju trebale vršiti upravo organizacije civilnog društva u suradnji s Pravobraniteljicom za ravnopravnost spolova. Odbor GREVIO (2023) upozorava na nužnost suradnje svih relevantnih dionika pri kreiranju edukacija o rodno uvjetovanom nasilju, pri čemu posebno naglašava važnost uloge udruga koje su specijalizirane za pružanje podrške ženama žrtvama nasilja.

Što se tiče uloge Akademije socijalne skrbi kao institucije odgovorne za edukaciju socijalnih radnika i socijalnih radnica, sve sudionice su se složile da je upravo Akademija ta koja bi trebala osigurati edukaciju o rodno uvjetovanom nasilju (S1 - „Znači zapravo mislim da bi ona trebala poveznicu svih njih(...)“; S2 - „Da. Da. Da, apsolutno da.“; S3 - „(...) definitivno bi se i država trebala angažirati pa tako i Akademija(...)“; S5 - „Ne znam, mislim, trebali bi osigurati zapravo, ako neka njihova svrha i je edukacija socijalnih radnika, onda bi trebali ponuditi edukacije iz svih mogućih područja vezanih uz socijalni rad, pa tako onda i za taj dio, ali evo ja do sad nisam... Nemam uvid u to šta oni točno rade.“; S6 - „Definitivno. Mislim to joj i je uloga.“; S7 - „Pa ne znam kaj bi oni trebali delati, znači da da.“; S8 - „Da. Da. To je njihov posao. Mislim, njihov posao je sve i jedna naša edukacija i, i definitivno, ovaj, za to je i osnovana, jel’. Smislenu edukaciju.“; S9 - „Pa evo svakako, (...)do sada nije bilo nikakvih konkretnih iskustava i poziva od strane Akademije(...)“), osim sudionice S4 koja je bila indiferentna po pitanju uloge Akademije socijalne skrbi (S4 - „Pa bitno je, pa ne, ne znam, nemam sad tu neko posebno mišljenje. Ne znam. U svakom slučaju bi se trebalo educirati, trebalo bi organizirati edukaciju, a sad tko u suradnji s kim...“).

Dvoje sudionica problematiziralo je stjecanje slabo primjenjivih znanja na edukacijama koje su pohađale (S2 - „(...)jako malo se primjenjuje u područnom uredu u onom dijelu kol'ko mi radimo, ovaj, taj posao (...) Dakle, dosta, dosta slabo

primjenjivo radu u područnom uredu.“, S4 – „Pa sad neke konkretne vještine da sam nove upoznala – nisam.“). Pritom, iste sudionice naglasile su usmjerenost tih edukacija na druge stručnjake i institucije (S2 - „Uhm, dosta, dosta je toga zapravo bilo usmjereno na, uhm, možda, više na školstvo ili obiteljske centre. Tu se nekako baš centre za socijalnu skrb, pa, hm, neću reć' zaobilazi, ali dosta je nisko očekivanje, uhm, zapravo, sustava od nas u tom smislu, u pogledu rada u područnim uredima. (...)“, S4 - „Više sam dobila neke, neke smjernice. Neke smjernice u radu kako druge institucije postupaju i rade.“). Jedino je sudionica S6 opisala zadovoljstvo pohađanim edukacijama (S6 – „(...)i čemu zapravo ta prisilna kontrola na kraju može prethoditi (...)Taj dio mi je na primjer bio ful, ful koristan.“). Prediktor veće profesionalne efikasnosti socijalnih radnica i radnika upravo je pohađanje edukacija i treninga, kao i profesionalno suočavanje s tom temom (Warrener i sur., 2013, prema Straatman, 2015). Znanja koja socijalni radnici i socijalne radnice stječu na edukacijama koje se bave rodno uvjetovanim nasiljem trebala bi biti zaista konkretna, specifična i primjenjiva kako bi se profesionalna efikasnost socijalnih radnika i radnica povećala. Ono što je vidljivo u odgovorima sudionica ovog istraživanja jest činjenica da svaka od njih ima različito iskustvo u pohađanju edukacija nakon fakulteta – od nepohađanja edukacija do zadovoljstva onime što se nudi. Upravo u tome leži problem – kao što Bobić i sur. (2022) opisuju, edukacije vezane uz rodno uvjetovano nasilje najčešće su kratke, neshvatljive i na dobrovoljnoj su osnovi.

5.5. Nedostaci u obrazovanju i radu socijalnih radnika i socijalnih radnica vezanom uz rodno uvjetovano nasilje

Nedostatak konkretnih i specifičnih znanja problem je za petero sudionica koje su navodile da ne znaju kako u nekim situacijama pristupiti žrtvi (S1 -, „Sve napraviš. (...) napraviš i taj dio i mi i policija, čak i odvjetništvo i prekršajni sud i to tak' traje dva-tri mjeseca i onda se oni pomire i onda to traje opet tako. I onda opet dođe (...). Tako da se to nekad, uhm, zna ponavljati. Možda u tom dijelu, ovoga, uopće kak', ne znam, kako pristupiti tu žrtvi.“), zatim kako savjetovati žrtvu o tijeku postupka koji se provodi (S4 -, „(...)tako da mi fale ta konkretna znanja i... Uhm, konkretno, ponekad se zna dogoditi da ne znam točno savjetovati stranku što može konkretno u kojem stadiju postupka očekivati. (...) Taj aspekt mi fali (...)ali u pravilu žene kad nazovu – najčešće

su to žene – kad nazovu, one imaju konkretnija, specifična pitanja na koja ja ne, ne mogu odgovorit'.“), specifičnosti obiteljskopravne zaštite (S5 -„Recimo na odjelu obiteljskopravne zaštite, vjerojatno bih rekla da mi tu nedostaje to neko obrazovanje i edukacija (...).“), znanja o smještajnim kapacitetima za žrtve, posebice u slučaju kad je žrtva muškarac (S8 -„Nedostaje mi znanja o... svim mogućim kapacitetima smještaja možda. Tko, gdje i kako. I ono šta sam rekla za... posebno za muške osobe. Prvenstveno što s njima u tim slučajevima, kad su oni žrtve. Kad njima treba hitan smještaj, ono.“), te znanja o tretmanskim oblicima rada (S9 -„(...)neki konkretni tretmanski oblici rada.“). Da im nedostaje razumijevanje osnovnih pojmova kad je u pitanju rodno uvjetovano nasilje navelo je čak troje sudionica (S1 -„(...)ja čak mislim da smo mi dobili (...) klasičnu edukaciju da to, velim, osnovne stvari ne znamo.“, S2 -„Sva znanja zapravo. Sva. Ja nisam dobila gotovo ništa. (...) Kroz edukaciju nisam dobila gotovo ništa, svoju primarnu, osnovnu. Znači, ono, od samih temelja temelj, ovaj, šta je rod, rod pa spol, znači od basic basic. Da, ružno za reć', al' evo ja ću to reć' i mene nije sram. Mislim, sram me je, ali nisam toliko ja za to kriva, ne. (...) Gledajte, stvarno, ruku na srce, nama fali uopće shvaćanje osnovnih pojmova.(...) spustit' se do zadnje razine i shvatiti koliko je osnovno naše predznanje o konkretnoj specifičnoj tematici slabo.“, S5 -„Pa mislim da je meni tu zapravo generalno nedostaje... Ja ne mogu reć' da ja to u potpunosti razumijem, to kao pojam. (...) Mislim da možda nisam niti svjesna toga koliko je to zastupljeno baš zbog toga što mi nije najjasnije što bi to točno u praksi bilo i na koji se to način zapravo razlikuje od spolno uvjetovanog nasilja.“). Kao problem se istaknula i činjenica da troje sudionica smatra savjetodavni rad socijalnih radnika u ovom području manjkavim (S6 -„Mi odradimo taj savjetodavni dio... pa rekla bih relativno dosta površinski. (...) upravo iz tih razloga ih mi upućujemo na, uhm... Na te udruge koje pružaju zapravo savjetodavni ili psihoterapijski tretman. U tom dijelu definitivno nam nedostaje nekakvih, uhm, znanja, s obzirom da... uhm, nemamo tol'ko vještina ni tih edukacija koje bi nas zapravo nas upućivale na to kako provoditi zapravo taj dio (...)“, S7 -„Možda, velim, taj rad sa žrtvama, tu se očekuje da mi radimo sa žrtvama, a ne znam kol'ko smo mi educirani. Svi smatraju da smo mi neki psihoterapeuti, a... tu mi fali možda taj rad sa žrtvama, znaš.“, S8 -„Ovaj... i te neke, ovaj... savjetodavne, savjetodavne sa žrtvama. Točno to, na koji način da, kad se ona raspadne, ona (...) ona ili on raspadne preda

mnom zato što je stvarno žrtva, jel', uhm... “). Kao još jedan od ključnih nedostataka, važan je emocionalni napor socijalnih radnica i socijalnih radnika u radu sa žrtvama kojeg ističu sudionice S7, S8 i S9 (*S7 - „Možemo ih uputiti, možemo im naći smještaj, možemo... znaš, ali... 'oće to emocionalno dosta bit' onak... naporno.“, S8 – „(...) da ja ostanem, mislim sad ono, baš, onak', smirena, moram priznat' ni'ko nas nikad nije podučavao tome., S9 - „Ali jako je teško profesionalno se suočiti i raditi sa ženama koje duuuugo vremena, ovaj, trpe nasilje i koje, dakle, uhm, evo, se uvijek vraćaju u taj začarani krug, jel'.“*). Sudionici istraživanja Olsson i sur. (2024.) također su izrazili sličnu potrebu za podrškom kolega u nošenju s emocijama i frustracijama koje proizlaze iz njihovog rada. Pritom, takva vrsta „ispušnog ventila“ za sudionike navedenog istraživanja predstavljala je ujedno i ojačanje dobroti (Olsson i sur., 2024). Autor Janković (2019) također navodi kako je nedopustiv rad u sustavu socijalne skrbi koji ne osigurava socijalnim radnicima i socijalnim radnicama pristup kontinuiranoj superviziji, ali i kontinuiranim edukacijama i stručnim usavršavanjima.

Iako bi svi socijalni radnici trebali biti uključeni u sustavnu i kontinuiranu edukaciju o rodno uvjetovanom nasilju, dvije sudionice su opisale da se rade podjele obzirom na odjele na kojima rade (*S1 – „(...)možda mi s ovog odjela za djecu smo, uh, još i relativno išli na edukacije, a možda ovi što su imali odrasle i tako dalje, oni su možda manje išli.“, S7 - „Pa drugi, drugi kolege su išli koji su, eto, sad na tim poslovima, makar bi svi mi trebali... proč' nekakvu edukaciju.“*). Bobić i sur. (2022) opisuju upravo takvu neujednačenost pohađanja edukacija koja za posljedicu ima neujednačena znanja i vještine socijalnih radnica i radnika. S tim u vezi, sudionice S5 i S7 navele su kako i ako im se obrati žena žrtva nasilja, one ju upute na drugi odjel (*S5- „onda bih ih zapravo uputila na odjel za obiteljskopравnu zaštitu“, S7 - „Jer se susrećemo. Znači, velim, dođe – ti si na novčanima, a – a, evo, onda krene priča – „gurnul me je, više na mene, ovo ono“ i onda ili prosljediš nadležnoj kolegici ili ti odradiš, pa uzmeš izjavu, odmah mailom šalješ na policiju i tak' dalje.“*). Takvo „loptanje“ s korisnicima, odnosno, u ovom slučaju ženama žrtvama nasilja, moguće je objasniti upravo neujednačenošću obrazovanja socijalnih radnica i socijalnih radnika o temi rodno uvjetovanog nasilja koju je moguće uočiti u rezultatima ovog istraživanja. Tako na jednoj strani imamo određen broj socijalnih radnika i radnica koji su informirani i obrazovani u većoj mjeri, a na drugoj strani određen broj onih koji nisu

pohađali takve edukacije. Poseban rizik u toj situaciji predstavlja potencijalni rizik od sekundarne viktimizacije žrtve koja se možda jedva odvažila istupiti sa svojim iskustvom nasilja, a sada je primorana ponovno ispričati istu priču drugom stručnom djelatniku ili djelatnici ustanove kojoj se obratila.

Sudionica S7 navodi upravo to da su socijalni radnici ti koji se svakodnevno susreću s problematikom nasilja (S7 – „Ovaj... Krene sa jednokratnom, a završi sa prijavom na policiji. I tak to često bude. Znači svi mi se susrećemo svakodnevno. Radimo razne, različite poslove, al' se susrećemo s nasiljem (...)“). Ista sudionica naglašava kako bi svi u sustavu socijalne skrbi trebali proći edukacije o rodno uvjetovanom nasilju (S7 – „Al' da bi svi trebali proć, trebali bi svi koji smo unutra. Ti imaš, recimo, neke – velim, neke pravnike ili nekaj, ono, mislim, našel se bu neminovno svaki od nas u nekoj situaciji kad ti ne bu kolege i kad buš ti taj koji bu moral u tom momentu nešto, a ne buš znal.“). Upravo u tome leži važnost sustavnog početnog, ali i kontinuiranog obrazovanja socijalnih radnica i socijalnih radnika.

Većina sudionica ovog istraživanja, a posebice one sudionice koje su zaposlene u područnim uredima Hrvatskog zavoda za socijalni rad imale su potrebu izraziti svoje nezadovoljstvo i frustraciju funkcioniranjem sustava. Kao jedan od problema, istaknuo se problem nepravovremene i neadekvatne komunikacije između institucija. Tako sudionica S1 opisuje: „Mi recimo što se tiče nasilja, obiteljskog nasilja, kad je prekršajna prijava, dakle, mi tu imamo aplikaciju i tu možemo vidjeti, ovoga. Međutim, ako ide kazneni postupak, dakle, vezano za nasilje, dakle, i ako su izrečene neke mjere opreza mi na kraju te mjere opreza u stvari dobijemo od počinitelja. Često ni ta žrtva ne dobije to. Na kraju da ja moram privatne veze koristiti (...) da saznam jel' su mjere izrečene ili nisu, a mi moramo neke mjere u odnosu na obitelj. (...) Jer tu dođu nama isto žene žrtve i onda se čude kako nas nitko nije informirao. (...) Par puta mi se već desilo da doslovno moram ovu kolegicu koju poznajem tamo sa Županijskog suda, ovoga, zvati da mi provjeri na odvjetništvu jesu li izrečene mjere, u odnosu na koga jesu i tako.“. Slično iskustvo opisuje još jedna sudionica koja navodi da je velik problem činjenica da nema informaciju o tome je li počinitelj pušten na slobodu ili ima izrečene neke mjere (S7 – „(...) onda ne znaš jel' ovaj pritvoren. Te informacije, mi nemamo informacije dal' je netko pušten, da li je netko pri -. Kužiš. Mi uopće, mi to čujemo od žrtve ili ne čujemo od žrtve. Mislim, recimo, ti kaj su bili sad zadnje, on ...

Ona je imala rješenje u kojem je njemu određena mjera, a on ništa nije dobio' kao počinitelj. ‘). Sudionica S7 se također osvrnula na nedovoljnu suradnju i komunikaciju između institucija (S7 – „(...)Zdravstvo tu malo šteta, recimo ti liječnici obiteljske medicine koji... puno toga znaju, a isto uopće ne poznaju Protokol. Škole ne poznaju Protokol, nekad i vrtići. I nekak' puno se slijeva k nama, a kad bi trebalo krenuti od nekih drugih službi, tak da. Ne znam... (...) Velim, mene muči samo ta loša međuresorna, tu – tu fali komunikacije, tu fali... ‘), te činjenicu da je pristup Registru počinitelja nasilja dosta ograničen (S7 – „A u ovom Registru, mi imamo uvid u Registar počinitelja nasilja i žrtava. Znači to samo ovlaštene – ne znam tko ima kod nas, (ime kolegice), naravno, koja je na porodiljnom (smijeh). Prek' njezine lozinke sam neki dan išla. E to je apsurd. Da ti nemaš uvida u taj Registar. (...) Tko je to ispred mene, mislim ipak ti je puno lakše kad ti imaš uvida, da malo i vidiš. (...) Ne shvaćam zašto mi unutra nemamo uvida u Registar. Imaju, neki imaju, određeni. I sad te kolegice nema. I nje nema godinu dana. I nema ti voditelja. (...) ‘). Edleson i sur. (2015) u suzbijanju rodno uvjetovanog nasilja ističu nužnost interdisciplinarnе suradnje između institucija. Značajnu ulogu u suradnji nadležnih institucija prepoznaju autorice Ritossa i Škorić (2022) opisujući slučajeve teškog ubojstva ranije zlostavljanih osoba, a koje povezuje činjenica da je počinitelju prethodno bila izrečena mjera opreza. Početkom rujna ove godine Zagreb je potreslo ubojstvo žene od strane njenog bivšeg supruga, u vezi kojeg je samo par tjedana ranije bila podnesena prijava za obiteljsko nasilje. Dnevnik.hr (5. rujna 2024.) izvještava kako je u odnosu na počinitelja bilo traženo određivanje istražnog zatvora, no određena je jedino mjera zabrane približavanja – posljedica čega je izgubljen život žrtve. Bonacci Skenderović (2024) u svojoj analizi intimnog partnerskog femicida detaljno opisuje obrasce ponašanja koji prethode samom femicidu. Uočavajući te obrasce moguće je ostvariti prevenciju samih femicida kao konačnih oblika rodno uvjetovanog nasilja. Bolja institucionalna suradnja je imperativ u zaštiti života žrtava rodno uvjetovanog nasilja, a tomu svjedoči i najsvježiji primjer iz Zagreba. Potrebno je, dakle, osim edukacije socijalnih radnica i radnika i drugih ključnih dionika, riješiti i probleme koje su sudionici ovog istraživanja navodili.

Za sudionicu S9 najveći problem je manjak zaposlenih socijalnih radnika koji bi se bavili tom tematikom (S9 – „Jer ono što je problem što nažalost u ovoj strukturi, organizaciji rada i vremenu koje imamo za svaku obitelj mi (osmijeh) to znanje ne

možemo koristiti, odnosno, uz, da – trebalo bi nas biti puno više.“). U kombinaciji s premalim brojem socijalnih radnika, ista sudionica se referira i na manjak supervizijske podrške (S9 - „*Ali meni osobno, ono što najviše osjećam da bi mi i supervizijska podrška u tom dijelu negdje jako dobro došla. Tim više jer dugo godina, nažalost, dugo vremena, evo, nisam imala prilike se uključiti u supervizijsku grupu.*“). U istraživanju Olsson i sur. (2024) neki sudionici su navodili da rade u paru, što značajno doprinosi njihovom samopouzdanju u radu, kao i općem zadovoljstvu poslom. Takav oblik rada bio bi moguće dobro rješenje, budući da bi se brojne uloge koje izvršava jedan socijalni radnik ili socijalna radnica na taj način podijelile.

5.6. Ograničenja istraživanja i praktične implikacije

Unatoč tome što je korišten uzorak koristan u prikupljanju specifičnih iskustava socijalnih radnika i radnica, ključno ograničenje provedenog istraživanja je činjenica da rezultati nisu temeljeni na reprezentativnom uzorku, stoga nije moguće generalizirati zaključke na populaciju svih socijalnih radnika i radnica u Republici Hrvatskoj. Jednako tako, ograničenje čini i struktura uzorka koju čini osam žena i jedan muškarac, što muškarce čini podzastupljenima u ovom istraživanju.

Ovim istraživanjem dobiven je dublji uvid u iskustva socijalnih radnica i radnika u obrazovanju i radu vezanim uz rodno uvjetovano nasilje. Obzirom na preporuke GREVIO-a (2023) koje govore o nužnosti uvođenja sustavnog i kontinuiranog te obveznog početnog obrazovanja, ovaj rad može imati svoj doprinos u kreiranju budućih edukacija i stručnih usavršavanja na temu rodno uvjetovanog nasilja polazeći iz perspektive sudionika ovog istraživanja.

Potrebno je provesti daljnja istraživanja kako bi se jasnije utvrdile kompetencije socijalnih radnica i radnika, učestalost pohađanja edukacija o rodno uvjetovanom nasilju, zadovoljstvo pohađanim edukacijama i stečenim znanjima. Kvantitativnim istraživanjem mogli bi se prikupiti korisni podaci od većeg broja socijalnih radnika i radnica, a na taj način bi bilo moguće utvrditi razlike među generacijama. Osim toga, korisno bi bilo ispitati i kako su studentice i studenti socijalnog rada zadovoljni znanjem o rodno uvjetovanom nasilju dobivenim na fakultetu, pri čemu bi bilo moguće

jasnije utvrditi u kojem opsegu se tema rodno uvjetovanog nasilja obrađuje na studiju socijalnog rada obzirom na teškoće dosjećanja sudionika ovog istraživanja.

ZAKLJUČAK

Evaluacijsko izvješće odbora GREVIO izvještava kako u Republici Hrvatskoj ne postoji sustavno početno i kontinuirano stručno usavršavanje socijalnih radnika (GREVIO, 2023). Sudionice ovog istraživanja prepoznaju novoosnovanu Akademiju socijalne skrbi kao potencijalnog pružatelja edukacija za sve socijalne radnike kako bi se ujednačila praksa socijalnog rada u svim dijelovima zemlje i među svim socijalnim radnicima i radnicama.

Da bi se rodno uvjetovano nasilje moglo prevenirati, potrebno ga je prepoznavati. A da ga je uopće moguće prepoznati, potrebno je uvesti sustavno stručno osposobljavanje svih stručnjaka koji dolaze u kontakt sa žrtvama i počiniteljima takvog nasilja, kao što to propisuje Istanbulska konvencija. Socijalni radnici i radnice među prvima dolaze u kontakt sa žrtvama i počiniteljima rodno uvjetovanog nasilja (Bobić i sur., 2022) i kao takvi imaju iznimno važnu ulogu koju su prepoznali i sudionici ovog istraživanja. Iako su prepoznavali važnost uloge socijalnog rada po pitanju suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja, neki od sudionika izražavali su i osjećaj da ta uloga nije prepoznata. Sudionici su se osvrnuli i na organizacijske teškoće unutar sustava socijalne skrbi, među kojima je nedostatak radne snage (naročito u područnim uredima Hrvatskog zavoda za socijalni rad), slaba supervizijska podrška i brojnost uloga koje jedan socijalni radnik ili jedna socijalna radnica obnaša. Sudionici su isto tako podijelili svoja iskustva fakultetskog obrazovanja vezanog uz rad na području rodno uvjetovanog nasilja, kao i iskustva pohađanja edukacija i stručnih usavršavanja na tu temu nakon završenog fakulteta.

Jedna od sudionica istaknula je da se teme nasilja dotičemo kroz sve pore socijalnog rada. Ta rečenica jasno oslikava ulogu koju socijalni radnici i socijalne radnice obnašaju iz dana u dan, stoga se može reći da je upravo priprema socijalnih radnika i radnica, kao i pravosudnih službenika i službenica, policijskih službenika i službenica

ključna. Nužno je da stručnjaci koji (prvi) dolaze u kontakt sa žrtvama i počiniteljima rodno uvjetovanog nasilja imaju osigurano kvalitetno i kontinuirano obrazovanje i to već od studentskih početaka. Jedino na taj način moguće je djelovati preventivno na pojavu femicida kao ultimativnog oblika rodno uvjetovanog nasilja.

LITERATURA:

1. Ajduković, D. i Ajduković, M. (2010). Nasilje u obitelji: što zdravstveni djelatnici mogu učiniti. *Medicina Fluminensis*, 46 (3), str. 292-299.
2. Autonomna ženska kuća Zagreb i Centar za žene žrtve rata – ROSA (2023). Alat za procjenu rizika. Dostupno na poveznici: <https://azkz.hr/alat-za-procjenу-rizika/>
3. Berc, G., Blažeka Kokorić, S. i Opačić, A. (2020). Dostupnost socijalnih prava i usluga za obitelji u općinama u ruralnim područjima Hrvatske. *Revija za socijalnu politiku*, 27 (2), 113-134.
4. Bobić, L. i Anić, J. R. (2023). Percepcija utjecaja religije na rodno uvjetovano nasilje / Izazovi integracije rodne ravnopravnosti u sveučilišnoj zajednici: Protiv rodno uvjetovanog nasilja. Sarajevo: TPO Fondacija. str 101-111.
5. Bobić, L., Bonacci Skenderović, D., CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, Centar za mirovne studije – CMS, DOMINE – organizacija za promicanje ženskih prava, Munivrana, M., RODA, SOS Rijeka – centar za nenasilje i ljudska prava, Škrbić, N., Udruga UZOR, Ženska grupa Karlovac „Korak“, Ženska soba – Centar za seksualna prava (2022). *Joint shadow report on the implementation of Council of Europe's Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence in Croatia*. SOS Rijeka – centar za nenasilje i ljudska prava. <https://www.cesi.hr/izvjesce-u-sjeni-o-provedbi-istanbulske-konvencije-u-hrvatskoj/>
6. Boira, S., Tomas-Aragones, L. & Rivera, N. (2017). Intimate Partner Violence and Femicide in Ecuador. *Qualitative Sociology Review* 13 (3), 30-47.
7. Bonacci Skenderović, D. (2024). „Ili moja ili ničija!“: Analiza intimnog partnerskog femicida u Hrvatskoj 2016.-2023. Zagreb: Bonacci j.d.o.o.

8. Cortis, N., Blaxland, M., Breckenridge, J., Valentine, K., Mahoney, N., Chung, D., Cordier, R., Chen, Y., and Green, D. (2018). National Survey of Workers in the Domestic, Family and Sexual Violence Sectors (SPRC Report 5/2018). Sydney: Social Policy Research Centre and Gendered Violence Research Network, UNSW Sydney.
9. Edleson, J. L, Lindhorst, T., & Kanuha, V. K. (2015). *Ending Gender-Based Violence: A Grand Challenge for Social Work* (Grand Challenges for Social Work Initiative Working Paper No. 15). Cleveland, OH: American Academy of Social Work and Social Welfare.
10. GREVIO (2023). *Osnovno evaluacijsko izvješće GREVIO-a o zakonodavnim i drugim mjerama kojima se provode odredbe Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) : Hrvatska*. <https://mrosp.gov.hr/vijesti/objavljeno-osnovno-evaluacijsko-izvjesce-grevio-a-za-republiku-hrvatsku/13162>
11. Hawkins, V. L. (2007). *Student social workers' attitudes about domestic violence and implications for social work education*. LSU Master's Theses. 2690.
12. Ivelić Telišman, J. (2024). *Zagovaranje u socijalnom radu*. Specijalistički rad. Zagreb: Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada.
13. Janković, J. (2019). Timski rad i supervizija u psihosocijalnom području djelovanja. *Socijalne teme*, 1 (6), 105-133.
14. Keeling, J., & van Wormer, K. (2011). Social Worker Interventions in Situations of Domestic Violence: What We Can Learn from Survivors' Personal Narratives?. *British Journal of Social Work*, 42(7).
15. Kujundžić, J. (2022). Social Work and Domestic Violence in Croatia Through a Gendered Lens: Between Power and Precarity. *Revija za sociologiju*, 52 (3), 331-358.
16. LeGeros, M., & Savage, J. (2012). Building Bridges: Training Social Work Students in Domestic Violence Work. *Field Educator*, 2.
17. Ljubičić, V. (2024). Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2023. Dostupno na poveznici:

https://www.prs.hr/application/uploads/Izvje%C5%A1%C4%87e_o_radu_Pravobraniteljic.pdf

18. Mahlori, X. F. (2016). *Social Work Students' Perceptions of Gender Based Violence and their Perceived Preparedness for Practice*. [Diplomski rad. University of Johannesburg.] <https://ujcontent.uj.ac.za/esploro/outputs/9913996207691>
19. Maršavelski, A. i Moslavac, B. (2023). Osvrt na Prijedlog Osme novele Kaznenog zakona. *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, 30 (2), 305-337.
20. Matešić, M., Vrečko, I. (2019). Prevention of gender-based violence as higher education learning outcome: teaching, learning and assessment of human rights learning outcomes in Croatia. *Metodički obzori : časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 14 (2(27)), 43-61.
21. Olsson, H., Larsson, A. L., JM Strand, S. (2024). Social Workers' Experiences of Working with Partner Violence. *The British Journal of Social Work*, 54 (2), str. 704–722.
22. Omokhabi, A. (2022). Domestic and Family Violence: Intervention through Social Work Practice. *Journal of Positive Psychology and Counselling*, 10, str. 397-403.
23. Pelkowitz, L., Crossley, C., Greville, H., & Thompson, S. C. (2023). Dealing with Intimate Partner Violence and Family Violence in a Regional Centre of Western Australia: A Study of the Knowledge, Attitudes, and Practices of Local Social Workers. *International journal of environmental research and public health*, 20 (9), 5628.
24. Petričušić, A. (2023). Usavršavanje pravosudnih dužnosnica i dužnosnika koji rade na predmetima rodno uvjetovanog nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. *Zagrebačka pravna revija*, 12 (2), 170-189.
25. Profaca, M. (2023). Rodno uvjetovano nasilje i problem logičke "emancipacije" pravnih narativa kroz stereotipe u praksi i zakonskoj regulaciji. *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, 30 (1), 3-15.
26. Rittossa, D. i Škorić, M. (2021.). Napuštene i zaboravljene? Nasilna smrt ranije zlostavljanih žena u Hrvatskoj. *Pravni vjesnik*, 37 (3-4)

27. Straatman, A. (2015). Training Social Work Students in Domestic/Sexual Violence work: Key findings from the literature. Learning Network Brief (25). London, Ontario: Learning Network, Centre for Research and Education on Violence Against Women and Children. <http://www.vawlearningnetwork.ca/>
28. Sviben, M. (2022). *Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji i njena implementacija u Republici Hrvatskoj* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet.
29. Štambuk, M. (2024). Rezultati istraživanja o doživljaju seksističkog medijskog sadržaja i izvještavanja o rodno utemeljenom nasilju među ženama koje su doživjele rodno utemeljeno nasilje. Poreč: Centar za građanske inicijative Poreč. Dostupno na poveznici: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Dozivljaj-seksistickog-medijskog-sadrzaja-i-izvjjes_240708_183852.pdf
30. Ubio ženu pa sebe, nedavno ga je sud mogao poslati u zatvor, ali - nije: "Nemam uopće riječi za to, uzmite da je netko moj, vaš" (2024, 5. rujna). *Dnevnik.hr*. Posjećeno 25. rujna 2024. na web stranici: https://dnevnik.hr/vijesti/crna-kronika/ubio-zenu-pa-sebe-prijavljen-za-obiteljsko-nasilje-prije-manje-od-dva-tjedna---867379.html?itm_source=TopNews&itm_medium=Dnevnik&itm_campaign=Naslovnica
31. UNODC (2023). Gender related killings of women and girls (Femicide/Feminicide): Global estimates of female intimate partner/family-related homicides in 2022. Dostupno na poveznici: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2023-11/gender-related-killings-of-women-and-girls-femicide-feminicide-global-estimates-2022-en.pdf>
32. Vijeće Europe (2011). *Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*. Dostupno na poveznici: <https://rm.coe.int/1680462470>
33. Women's Support Centre (2017). *Social workers serving women and girls subjected to domestic violence: standard operating procedures*. Posjećeno 25. rujna 2024. na web stranici:

<https://www.womensupportcenter.org/assets/PDF%20publications/social%20Workers%20serving.pdf>